

EBÜ'L-HÜSEYN-İ NÛRÎ HZ. (2)*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Hamden kesîran tayyiben mübâreken fîh... Kemây enbağî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih.. Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't- tahirîn... Emmâ ba'd:

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Allah cümlelerinden râzı olsun... İki cihanın saadetine cümlelerinizi erdirdi... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Büyük tasavvuf alimi Ebû Abdurrahmân es-Sülemî'nin *Tabakâtü's-Süfiyye'sinde*, meşhur ve çok değerli bir sûfî olan Ebü'l-Hüseyn-i Nûri Hazretleri'nin hayatını okumaya başladık.

sayfanın 5. bölümüne geldik.

Bunların okunmasına ve izahına geçmeden önce, başta Peygamber Efendimiz'in mübarek ruh-u pâkine hediye olsun diye ve sonra onun âlinin, ashâbının, etbâının, ahlâbının, ihvânının, hulefâsının, zürriyet-i tayyibesinin, ezvâcının, etbâının ruhlarına hediye olsun diye; hâssaten Ümmet-i Muhammed'in müridleri, Peygamber Efendimiz'in mânevî varisleri evliyâullah-ı mukarrebîn ve meşayih-i

---

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

vâsılînimizin cümlesinin ruhları için; Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtazâ'dan, şeyhimiz Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar turuk-u aliyyelerimizden güzerân eylemiş olan pîrân u sâdât u meşâyih-ı turuk-u aliyyemizin ruhları için; eserin müellifi ve eserde ismi geçen evliyaullahın, râvîlerin, alimlerin ruhları için;

Uzaktan yakından bu ders için buraya gelen siz kıymetli kardeşlerimizin de, ahirete göçmüş olan bütün müslüman geçmişlerinin, âbâ u ümmehât, ecdâd u ceddâd, akraba u taallûkât, ihvân u ehavât, evlâd u zürriyâtlarının ruhları için;

Biz yaşamakta olan müslümanların da tevîkât-ı samedâniyeye mazhar olmamız için, Rabbimiz bize tevîkini refîk etsin de, ömrümüzü rızasına uygun geçirelim, a'mâl-i sâlihâ, ibâdât u taat, hayrât ü hasenât işleyip, Allah'ın sevdiği kulları zümresine biz de dâhil olalım; huzuruna sevdiği, râzı olduğu kullar olarak varalım diye, bir Fâtihâ, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım! Buyurun:

.....

a. Allah Aşkı ve Şiir

Bu zât-ı muhterem –biliyorsunuz– Bağdat'ta yetişmiş, doğumu da orası ama, kökü Horasan'dan, Buğsur denilen bir kasabadandı. Çok büyük bir zât olduğunu geçen hafta okumuştuk. Şimdi sözlerine ve hayatıyla ilgili diğer bilgilere geçiyoruz. 5. paragrafta kalmıştık, onu okuyoruz:

أَنْشَدَنِي مَنْصُورُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ سَمِعْتُ
الْفَرَّغَانِيَّ يُنْشِدُ لِأَبِي الْحُسَيْنِ النَّزَمِيِّ

كَمْ حَسْرَةً لِي قَدْ غَصَّتْ مَرَارَتُهَا

جَعَلْتُ قَلْبِي لَهَا وَقْفًا لِبَلْوَاكَ

وَحَقَّ مَا مِنْكَ يُبْلِينِي وَيُتْلِفُنِي

لَأَبْكِيَنَّكَ أَوْ أَحْظَى بِلُقْيَاكَ

TS. 166/5 (Enşedenî mansûru'bnu abdi'llâh, kâle semi'tü'l- fergâniyye yünşidü li-ebi'l-hüseyni'n-nûriy) Enşedenî, bana okudu demek, inşâd etti, manzumeyi okudu demek. Müellife Mansûr ibn- i Abdullah okumuş bu şiiri. O da el-Fergânî'den işitmiş bu şiiri. Fergânî, Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî'nin bu şiiri söylediğini duymuş da, ona nakletmiş. Neymiş şiir:

*Kem hasretin lî kad gassat merâretühâ
Cealtü kalbiye lehâ vakfen li-belvâkâ
Ve hakkı mâ minke yüblînî ve yütlifunî,
Leebkiyenneke ev ahzâ bi-lukyâkâ.*

Tabii şiirin zevkine varmak, biraz edebiyatla uğraşmayı gerektirir; bir. İkincisi; Arapça bir şiiri anlamak ve anlatmak da zordur.

Hattâ, bizim üniversitedeki profesörümüz, hocamız söylerdi:

الْمَعْنَى فِي بَطْنِ الشَّاعِرِ وَالشَّاعِرُ تَحْتَ التُّرَابِ

(El-ma'nâ fî batni's-şâir, ve's-şâiru tahte't-türâb) derdi. Yâni "Şairinşiirden ne kasedettiğini bilemezsin, şiirin mânâsı şairin karnında kaldı. Şair de şimdi toprağın altında..."

Yâni, bazı şiirler kolay anlaşılmaz ama, bu hiç bir şiir anlaşılmaz demek değil. Anlaşılmasaydı söylenmezdi, yazılmazdı, kitaplara girmezdi. İnsanlar şiir kitabı almazdı. Anlayan anlar tabii. Pekiyi, bu mutasavvıfların şiirle meşgul olması nereden çıkıyor?.. Muhterem kardeşlerim! Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

إِنَّ مِنَ الْبَيَانِ لَسِحْرًا

(حم. د. عن ابن عباس)

¹ Ebû Dâvud, Sünen, c.XIII, s.199, no:4358; Ahmed ibn-i Hanbel, Müsned, c.I, s.303, no:2761; İbn-i Hibbân, Sahîh, c.XIII, s.96, no:5780; Buhârî, Edebü'l- Müfred, c.I, s.301, no:872; Ebû Ya'lâ, Müsned, c.IV, s.220, no:2332; Bezzâr, Müsned, c.II, s.166, no:4773; Tayâlisî, Müsned, c.IV, s.394, no:2792; Taberânî, Mu'cemü'l-Kebîr, c.XI, s.287, no:11758; Begavî, Şerhü's-Sünneh, c.VI, s.241; Temmâmü'r-Râzî, el-Fevâid, c.I, s.293, no:733; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

İbn-i Ebî Şeybe, Musannef, c.I, s.403, no:393; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan. Heysemî, Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.217, no:13287; Taberânî, Mu'cemü'l-

Evsat, c.VII, s.341, no:7671; Ebû Bekre RA'dan.

Heysemî, Mecmaü'z-Zevâid, c.VIII, s.227, no:13328; Taberânî, Mu'cemü'l- Kebîr, c.I, s.260, no:756; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, Târih-i Bağdad, c.X, s.348, no:5492; Ebû Hüreyre RA'dan. Deylemî, Müsnedü'l-Firdevs, c.I, s.210, no:803; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.579, no:7985, 7986; Keşfü'l-Hafâ, c.I, s.255, no:785; Câmîü'l-Ehâdîs, c.IX, s.296, no:8459.

RE. 131/6 (İnne mine'l-beyâni le-sihrâ.) “Sözde bir tesir vardır; sihir gibi, büyüleyici bir tesir vardır. Hoşuna gider güzel söz insanoğlunun.”

Emin olun, şurada kafeste kuş duruyor. Siz güzel bir nağme söylediğiniz zaman, uyuklayan kuş uyanıyor, ciklemeye başlıyor. Yâni nağme tesir ediyor. Bir ses tesir ediyor. Tabağın tıngırtısı, bardağın şıkırtısı uyuyan kuşu uyandırıyor, tesir ediyor. Sesin bir tesiri var, bir... Sözün bir tesiri var, iki... Şiir de sözün özene bezene güzelleştirilmiş bir şekli olduğundan, süslenmiş bir şekli olduğundan, onun tesiri daha çok.

İnsan çok coştığı zaman şiir söyler. Coşkusu olan, duygusu olan insanlar şair olur. *Şair, Arapça'da şuur edebilen, hissedebilen demek yâni. Hissedecek coşkun duyguları olunca insan hisseder, hissettiğini de ifade eder. Bu ifade şiir tarzında olursa, daha tesirli olur.*

Onun için, çoğumuz bazı şairlerin şiirlerini ezberlemiştir. Zamanımızdan geriye doğru, anladığımız şiirlerden geriye doğru... Necip Fazıl'ı biliriz, Arif Nihat Asya merhumu biliriz. Allah rahmet eylesin; tanıştığımız, sevdiğimiz büyükler bunlar... Geriye doğru, Yunus'u severiz, Eşrefoğlu Rûmî'yi tanırız. Eğer biraz Farsça'yla da ilgimiz varsa, Mesnevî'yi tabii severiz. İran Edebiyatı'nın çok şâhâne şiirleri vardır.

Bizim Coşkun da beni boyna radyodan sıkıştırıyor, “Aman edebiyatla ilgili ders koyalım!” filan diye. Hakikaten bu edebiyat, hoş ve tatlı bir yol ve daldır. El-hamdü lillâh...

Peygamber Efendimiz kendisi şiir söylememiş. Çok cüz'î birkaç kelime, darb-ı mesel olarak söylediği birkaç beyit var, o kadar. Kendisi şairlik yapmamış. Çünkü Araplar yanlış yorum yaparlardı, zamanındaki başka şairler gibi sanırlardı Peygamber Efendimiz'i. Onun için;

وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ وَمَا يَنْبَغِي لَهُ

(يس: ٦٩)

(*Ve mâ allemnâhu'ş-şi'ra ve mâ yenbagî leh*)
“Biz bu elçimiz Muhammed-i Mustafâ'mıza, habîbimize şiir öğretmedik, o buna gelmezdi de.” (Yâsîn, 36/69) diyor ayet-i kerime ama, şiir gerekmez demek değil.

Şairler ikiye ayrılıyor:

وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ

(الشعراء: ٢٢٤)

(*Ve'ş-şuarâu yettebiuhümü'l-gâvûn*) “Bir kısmı sapıktır ve sapık insanlar onları severler.” (Şuarâ, 26/224) Aşktan, şaraptan, keyften, zevkten, flörtten bahsederler, sapıktır.

إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَذَكَرُوا اللَّهَ
كَثِيرًا وَانْتَصَرُوا مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا

(الشعراء: ٢٢٧)

(İlle'llezîne âmenû ve amilu's-sàlihât) "Bir de bunlar gibi olmayıp da iman etmiş, ibadet etmekte olan, amel-i sàlih yapmakta olan, (ve zekeru'llàhe kesîran) Allah'ı çok zikreden, (ve'ntasarû min ba'di mâ zulimû) İslâm hüçûma uğradığı zaman, şiiriyle İslâm'ı savunanlar var." (Şuarâ, 26/227)

Mehmed Akif gibi, zamanımızın bildiği kişiler olarak, İkbâl gibi her sözü böyle İslâm'ın savunması olan şairler var. Onları medh ediyor Kur'an-ı Kerim. İki tip şair koyuyor ortaya, birisini medh ediyor.

Peygamber Efendimiz de, hayatında kendisi şiir yazmamış, söylememiş ama, müslüman şairleri desteklemiş ve teşvik etmiş. Peygamber Efendimiz'in etrafında, İslâm'ı şiirleriyle savunan şairler var: Hassan ibn-i Sâbit gibi, Ka'b ibn-i Mâlik el-Ensârî gibi şairler var, sahabeden şiirle meşgul olanlar... Peygamber Efendimiz onlara şiir söylemelerini de söylemiş.

Bazen de kendisi, meselâ oturmuş sahabeyle *(rıdvânu'llàhi aleyhim ecmaîn) buyurmuş ki:*

"—Sizin üç arkadaşınız, dostunuz olsa, birisi sizi sağken sevse, sizinle ahbaplık etse; birisi öldükten sonra da son vazifelerini yapsa, kabre kadar gelse, dönse; ama, birisi de kabirde de yanınıza gelse, kabirde de size arkadaşlığını devam ettirse, bu arkadaşlıklardan hangisi dahi iyidir?.."

Tabii kabre kadar gelip, kabirde de arkadaşlık eden arkadaş daha iyidir.

İnsanı sağken koruyup kollayan, onunla ahbaplık eden malıdır. Malı, cebindeki parası, tarlası, mülkü insana sağken destek olur, ihtiyaçlarını karşılar. Fazla parası varsa, hayır hasenât yapmasına sebep olur... Ama öldü mü, “*Eşhedü en lâ ilâhe illa’llâh, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû*” dedi, ruhunu teslim etti mi; mal kimin?.. *Mirasçıların... Bitti.*

E adam kalkmadı daha evinden?.. Olsun, ölür ölmez malla ilişkisi bitiyor. Demek ki, sağken insana dostluk yapan malıdır.

E kabre kadar gelip, gömüp oraya kadar dostluk yapan kimdir?.. Kavmi, kabilesi, hısmı, akrabası, eşi, dostu, çoluk çocuğudur. Neden?.. Son vazifelerini yapıyorlar. Yıkarlar, kefenlerler, namazını kılarlar, borcu varsa öderler. Alacaklıları çağırırlar, “Bu vefat eden zâtın kime borcu vardı?” filan diye, öderler.

Ondan sonra gelirler, kabre gömerler, ağlarlar, dua ederler, talkın ederler... Kabre girmezler, dönüp giderler. Ne karısı girer kabre, ne çocuğu girer, ne anası babası girer. Yâni kabre kadar. Bu da hısıım, kavim, kabile, arkadaş; iki...

Kabirde de insanla arkadaşlık eden ne?.. Amel-i sâlihi, ibadeti, hayrı, hasenâtı... O kabre girip kabirde arkadaş olur.

“—Nasıl arkadaş olacak hocam?.. Şimdi adam dünyadayken namaz kılmış, ibadet etmiş, nasıl arkadaş olacak?..”

Bak bir başka hadis-i şeriften ben size söyleyeyim:

“Kabre girmiş olan bir insan kabirde güzel yüzlü, sevimli böyle kendisine tatlı tatlı bakan, tebessüm eden bir insan görecek.” diyor Peygamber Efendimiz. Ve diyecek ki:

“—Ben bu kabre konulduğum zaman korktum, yalnızlıktan ürktüm, tüylerim diken diken oldu ama, seni görünce şimdi sevindim. Sen güleç yüzlü bir insansın, seni canım sevdi. Sen kimsin?” diye soracaktı o gördüğü güleç yüzlü, sevimli insana.

O ne diyecekti:

“—Ben senin okuduğun Tebâreke Sûresi’yim.”

Allah Allah, sübhâna’llah!.. Bak Tebâreke Sûresi’ni kabirde, adamın yanına nasıl getiriyor Allah... Nasıl getiriyor?.. Anlayacağı bir şekilde getiriyor. İnsan nasıl anlar?.. İşte bir arkadaşım olsa da, sohbet etsek de yalnızlıktan canım sıkılmasa der. Tamam, Tebâreke Sûresi’ni o tarzda getiriyor.

Demek ki kabirde de insana arkadaşlık eden nedir? İbadeti, taati, a’mâl-i sâlihâsı, hayrâtı, hasenâtı, sadakât-ı câriyâtıdır.

Tamam. Bunları böyle buyurmuş, söylemiş, anlatmış Efendimiz SAS. Buyurmuş ki:

“—Bunu kim şiir haline getirir?..”

Bak, teşvik ediyor şiir söylemeyi. “Kim bunu şiir haline getirir?..” diyor.

Bir tanesi demiş:

“—Yâ Rasûlallah, ben uğraşayım!”

Gece gitmiş, evde şiir tanzim etmiş, vezin, kafiye, neyse... Şiiri herkes de söyleyemiyor. Şiirin kuralları var. Bunları bilmek lâzım! Sonra bir de güzel söyleyebilmek herkesin harcı değil. Hazırlamış, ertesi gün gelmiş. demiş ki:

“—Yâ Rasûlallah! O söylediklerinizi bir şiir haline getirdim.”

“—Oku bakayım!” buyurmuş Peygamber Efendimiz.

O zât o şiiri okumuş, Peygamber Efendimiz SAS dinlemiş ve gözlerinden pınar gibi yaşlar akıtmış. Ağlamış Peygamber Efendimiz. Duygulanmış, gözyaşlarını tutamamış. İnci gibi gözlerinden yaşlar akmış.

Demek ki, ne anlıyoruz?.. Şiir iki çeşittir: Makbulü vardır, güzeli vardır; makbul olmayanı vardır, kötüsü vardır. Konusuna göre... Eğer adam aşktan, şaraptan, kepezelikten, rezaletten bahsediyorsa; şiir kötüdür, şarkı kötüdür, musikî kötüdür, kitap kötüdür, yazı kötüdür... Eğer güzel şeylerden bahsediyor da, güzel şeylere yol açıyorsa; o da iyidir. Onu teşvik ediyor dinimiz.

Onun için demiştir ki: Şiir sözdür. Sözün iyisi olduğu gibi, iyi şiir iyidir, kötü şiir kötüdür. Yâni, ille şiir kötüdür denmez. İlle musikî kötüdür denmez. Kullanım yeri ve muhtevası, içeriği düşünülür.

Onun için, şiirle uğraşmışlardır bazı mutasavvıflar.

Bazılarının da içinden coşmuş, doğmuş öyle gelmiştir.

Bir arkadaşımız Abdül'aziz Hocamız'ı anlatıyor... Abdül'aziz Bekkine, yâni Mehmed Zâhid Hocamız'dan önceki vazifeli, posta oturmuş olan şeyh efendimiz. Halvetteyken şeyhi gelmiş yanına,

“—Abdül'aziz evlâdım, neler hissediyorsun?..” demiş. O da demiş ki:

“—Efendim, öyle coşkuluyum, öyle içim öyle kaynıyor ki, sevinç gibi bir şey, böyle feyiz... Binlerce mısra aklıma geliyor. Kafam böyle güzel güzel şiirler, mısralar, kendi tertip ettiğim şiirlerle dolu...”

“—E söyle bakalım bir tanesini!” demiş.

Söylemiş onu. Çok güzel bir şeymiş ama, ben onu bilmiyorum yâni. Çok güzel bir şiir...

Haa, demek ki, insan maneviyât alemine, gönül alemine dalarsa, coşarsa, o zaman içi, her şeyi şiirleşiyor, kendisi şairleşiyor. Artık ister istemez, böyle dudaklarından dökülüyor.

Bugün Anadolu'da vardır, eskiden de vardı. Sohbetine giderseniz bir mübarek zâtın, boyna şiir okur size... Yâni şiirle konuşur, şiirle nasihat eder. Divan tertip eder, kimisini eskilerden ezberlemiştir, kimisini kendisi söyler. Kimisini o anda kendisi hazırlar, o anda senin konuşmana göre, o duruma göre söyler. Yepyeni, hemen, birden aklına gelmiş oluyor.

Tabii, herkesin bir de zevki, keyfi vardır. Buraya kadar hayatını okuduğumuz mübareklerin bazısı şiir söylemiş, bazısının hiç şiirinden bahsedilmiyor. Şimdi bu Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî

Hazretleri'nin burada birçok şiiri var. Demek ki, bu zât biraz böyle şâirâne tabiatlı, sözlerini şiirle anlatmayı seven bir mübarekmiş. Öyle anlaşılıyor.

Şiiri tercüme edebilir misiniz?.. Edemezsiniz. Şiirin güzelliği bozulur. Şiirde seçilmiş kelimeler çok önemlidir. O kelimeyi tercüme ettiğin zaman, o sanat kaybolur. Kelimeler arasındaki tenasüb, ilişki, edebî sanatların çoğu kaybolur.

Tavus kuşunu yolmağa benzer şiiri tercüme etmek... Tavus kuşunun dış güzelliği vardır, kuyruğu vardır. Şöyle bir açıldığı zaman arka tarafta, fonda, kuyruğundan şâhâne bir manzara... E sen şimdi bu tüyleri yol yol, oldu sana bir cascavlak kuş. Yolunmuş hindiden farkı kalmadı. Ama o evvelce tavus kuşuydu.

Şiir tercüme edilmez, şiir o dilden bir başkasıyla denkleştirilmeğe çalışılır. Şiirin tercümesi çok zordur. Tercüme edilemez veyahut tercüme ederken bir şeyler karıştırılır, kaybolur. Ama biz ne yapalım?

Ne demiş bakalım diye, mecburen mânâsını size anlatacağız.

Bunun doğrusu nedir?.. Benim de oturmam lâzım, bunun bu söylediklerini, benim de şiir haline getirmem lâzım; size şiir okumam lâzım Türkçe... Bu Arapça söylemiş, ben de size buradan Türkçe şiir okumam lâzım!

Mehmed Zâhid Hocamız cennet mekân, bir-iki defa beni görevlendirdi:

“—Hadi bakalım sen de şöyle bir şiir söyle.” diye.

Birisi Farsça silsile-i sâdâtımızı ihtivâ eden bir manzume vardı, geliyor geliyor, bir yerde duruyor. “Hadi bakalım sen de buraya bir beyit ekle en sonuna!” dedi, yâni sâdâtımızın isimleri geliyor Hocamız’a kadar, Hocamız’ın ismi yok... Yâni Hocamız’ın ismiyle ilgili bir Farsça beyti benim yazmam lâzım, arkasına eklemem lâzım!..

Ben de oturdum, yazdım. Farsça bir beyit yazdım aynı vezinde, aynı kafiye... Okudum, güldü ama yazdırmadı altına... Yâni benim yazdığım beyti o basılan yere, alt tarafa eklettirmedi. Bende var, ama yazdırmadı oraya, eklettirmedi. Aynı vezinde, aynı kafiyeyle tutturdum.

Bir keresinde emir buyurdu, bu Kasîde-i Bür’e’nin başında Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz’in sözleri manzum haline getirilmiş, manzume haline getirilmiş,

*Cüd bi-lutfike yâ ilâhî men lehû zâdün kalîl,
Müflisün bi’s-sıdkî ye’tî inde bâbike yâ celîl!*

diye bir manzume.

Tabii bunu Bağdat’lı bir şair bu hale getirmiş de, sözleri Ebû Bekr-i Sıddîk Efendimiz’e aitmiş. Onu şiirleştirmiş, manzumeleştirmiş.

“—Bunu Türkçeleştir!” dedi.

Oturdum, uğraştım. Aynı vezinde, aynı kafiye ile, aynı mânâ ile Türkçe yazdım.

Emek de çektiğimden, Diyânet Gazetesi'nin orta sayfasında da bunu neşrettik.²

Böylece Türkçe tercümesi

(*) *El-Enbiyâ Sûresi (21), ayet: 69'dan iktibas edilmiştir. Ayetin meali şöyledir: "Biz Azîmü'ş-şân, yakılan o ateşe şöyle emreyledik: Ey ateş! İbrâhim'i yakma, onun için soğuk ve selâmetlik ol!"* oldu. O da bir şiir. Bizimki de bir şiir, o da bir şiir. Tamam, böyle olur.

---

² *Diyânet Gazetesi, s.215, 15.06.1979, sf.4'te yayınlanan şiirin tamamı:*

*Lutf ile cûd eyle yâ Rab, bana kim, hayrım kalîl.
Müflisim gerçek, kapına geldim işte yâ Celîl!*

*Pek büyük olsa da zenbim, afvedip ört suçlarım;
Bir garîp, avâre, müznib kulunum, gâyet zelîl.*

*Benden isyan ve unutmak, peş peşe nice hatâ;
Senden ise fazl u ikram, bunca ihsân-ı cezîl.*

*Der içim: Yâ Rab, günahım sayısızdır, kum gibi;
Bunları sen afvedip geç, eyleyip safh-ı cemîl.*

*Nola halim, yâ ilâhi! Etmedim sâlih amel,
Bed işim pek çoktur amma, taat azıgım kalîl.*

*Her çeşit emrâzı def et; hacetim eyle revâ,
Şâfi sensin, hasta kalbim; derman ister bu alîl.*

*Yakmasın nâr-ı cehennem ben kulunu, nitekim:
Yanmadı "Yâ nâru kûnî berden" (*) emriyle Halîl.*

*Şâfi sensin, kâfi sensin, her mühim işte bana,
Rabbim oldun, hasbim ol hem, seni edindim vekîl.*

*Kenz-i fazlı ver bana kim, bahşı çok Vehhâb'sın;
Gönlümün ver her murâdın, yolda ol bana delîl.*

*Bir ulu mülkü bağışla, korkudan kurtar bizi;
Rabbimiz! Mahşerde kâdı sen, nidâcın Cebraîl*

*Nerde Mûsâ, nerde İsâ, nerde Yahyâ, nerde Nuh?
Suçlusun Sıddîk mâdem, tevbe et, Mevlâm Celîl.*

Ama ne yapalım, bunların karşılığında Türkçe şiir yazacak vaktim yok şimdi benim. Sizden birinizin şairliği varsa, buyursun, bir dahaki haftaya Türkçesini yazsın, getirsin, ben okuyayım... Geçen sene böyle bir şiir söylemiştim, bir arkadaş bir şeyler yapıp getirmişti.

كَمْ حَسْرَةٍ لِي قَدْ غَصَّتْ مَرَاتِهَا
جَعَلْتُ قَلْبِي لَهَا وَقْفًا لِبَلْوَاكَا

*Kem hasretin lî kad gassat merâretuhâ,
Cealtü kalbî lehâ vakfen libelvâkâ*

“Benim nice hasretlerim var ki, içimde hasretlik duygusu var ki, acılığı boğazımı tıkadı, boğazıma tıkanıp kaldı acılığı.” Hasret acıdır biliyorsunuz. “Böyle acılığı boğazıma tıkanmış kalmış, nice benim hasretliklerim vardır.”

(Cealtü kalbî lehâ vakfen li-belvâkâ) “Senin beni imtihan ettiğini bilerek, kalbimi bu hasretliklere vakfettim. Kalbim bu hasretliklere tahammül etsin, senin beni imtihan etmeni, ben imtihanı başarıyla atlatayım diye, kalbimi bu hasretliklere vakfettim.

Ey kalbim sen bu hasretlikleri çek dur. Sen vakıfsın bu yolda diye kalbimi vakfettim.” diyor.

Tabii hasretlik, bu mübareklerin hasretliği nedir?.. “Nola kim görsem cemâlin.” demeleridir yâni. Gece gündüz durmayıp istedikleri “Nola kim görsem cemâlin.” demeleridir, hasretlikleri bu.

Hani Mûsâ AS ne buyurmuş:

رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ قَالَ لَنْ تَرَانِي وَلَكِنْ انظُرْ
إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِي فَلَمَّا
تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا

(وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا الْأَعْرَافِ: ٥٧)

(Rabbi erinî enzur ileyk) “Yâ Rabbi, şöyle uzaktan sesin geliyor, kendini göster de cemâlini göreyim!” demiş

Allah-u Teâlâ Hazretleri buyurmuş ki: (Len terânî) “Yâ Mûsâ, göremezsin, bu halinle görmen mümkün değil; (ve lâkini'nzur ile'l-cebel) şu karşıdaki Tur Dağı'na bak, ona şimdi ben kendimi göstereceğim, tecellî edeceğim. Eğer o dağ durabilirse yerinde, o zaman sen de görebilirsin demektir. Bak bakalım, durabilecek mi yerinde?..

(Felemmâ tecellâ rabbühû li'l-cebel) Tur Dağı'na Allah-u Teâlâ Hazretleri tecellî edince, (cealehû dekkâ) dağı parça parça eyledi.

Yâni Allah'ın tecellîsine Tur Dağı tahammül edemedi. Ne oldu?.. Parça parça parçalandı. Patır patır patladı, etrafa saçıldı, darmadağın oldu Tur Dağı. (Ve harra mûsâ saîkâ) Mûsâ AS da küt yere düştü, bayıldı.” (A'raf, 7/143) Kolay değil.

Ama insanoğlu işte hasretlik duyuyor, yanıyor, yakılıyor, tecellî istiyor. Aman yâ Rabbi, ne olur yâ Rabbi!..

*Göster cemâlin şem'ini,
Yansın oda pervaneler.*

Bu da bir şiir. Bu da Şemseddin-i Sivâsî Hazretleri'nden:

*Göster cemâlin şem'ini,
Yansın oda pervaneler.
Devlet değil mi uşşâka,
Mâşuka karşı yâneler.*

Ne güzel bir şiir! “Yâ Rabbi cemâlinin perdelerini aç da, tecellî eyle de, kendini göster de, pervaneler ateşlere yansınlar, serilsinler yerlere...”

Biliyorsunuz pervane kelebek demek. Yâni uçağın pervanesi değil, o zaman uçak falan yok. Öyle düşünemezsiniz. Pervane ne demek?.. Gece kelebeği demek... Pır pır, pır pır ışığa gelir, etrafında döner. Neyin etrafında döner?.. Camdan kandilin etrafında döner. Pekiyi, cam olduğu zaman camdan kandilin etrafında döner de, cam yoksa ne olacak?.. Mumsa, çıraysa ne olacak?.. Cam engelliyor, ampul engelliyor ama, öyle bir engel yoksa pervâne ne olur?.. Bilin bakalım, bilmece... Yanar. Ateşe gelir, böyle bir şey sanır, yanar, sapır sapır aşağıya dökülür.

Şimdi bile dökülüyorlar. Sıcak oluyor bu ampüller. Pır pır pır geliyor, pat aşağıya... Ampullerin aşağısı kanadı yanmış, vücudu yanmış orada dönen, çırpınan bir sürü sinek, kelebek filan dolu oluyor.

(Göster cemâlin şem'ini) “Sen güzelliğinin meşalesini, ateşini, ışığını sen göster yâ Rabbi; (yansın oda pervaneler) pervaneler yansın ateşte, sapır sapır dökülsünler.”

(Devlet değil mi uşşaka) “Aşıklara bir saadet değil mi? (Mâşuka karşı yâneler) Yâni, maşukun karşısında aşıkın yanıp yakılması saadet değil mi?.. Varsın yansın. Sen cemâlini göster de, pervaneler sapır sapır dökülsünler.” diyor. Bilmem anlatabildim mi, ne demek istediklerini bu büyüklerin?..

“Nice hasretlik var ki, boğazıma takılmış olan böyle takılmış olan hasretlik acısı, boğazıma takılmış olan nice hasretlikler var ki, kalbimi ona vakıf yaptım. Sen imtihan ediyorsun ya hasretlikle, kavuştur yâ Rabbi, kavuşayım yâ Rabbi!”

O da bir imtihan, hasretlikle imtihan ediyor. “İşte o imtihanı için sabrederek kalbini vakfettim onlara...”

وَحَقِّ مَا مِنْكَ يُبْلِينِي وَيُتْلِفُنِي

لَأَبْكِيَنَّكَ أَوْ أَحْظِيَّ بَلْقِيَا كَا

(Ve hakkı mâ minke yüblînî ve yütlifunî) “Senden bana gelen mukadderât, senin bana takdir buyurduğun şeyler hakkı için... Sen emir buyuruyorsun, sen takdir buyuruyorsun yâ Rabbi de, bana gelenler ondan geliyor.

Senden bana gelenler hakkı için yâ Rabbi, (yüblînî) beni imtihan ediyorsun, (yütlifunî) helâk ediyorsun, telef ediyorsun beni, imtihan

ediyorsun. İşte beni böyle imtihan eden, beni telef eden, senden bana gelen bu çeşit çeşit hallerin hakkı için, onların hürmetine, onlar aşkına...

(Leebliyenneke) “Çare yok, seve seve sana ağlayacağım, ağlayacağım, ağlayacağım; (ev ahzà bi-lükyâkâ) tâ sana kavuşuncaya kadar ağlayacağım.”

Ev, burada hattâ mânâsına, ilâ en mânâsına. Arapça bilenler için bu açıklamalar. Muzârînin başına gelir, ilâ en mânâsınadır. Yâni şu şöyle oluncaya kadar. “Ben sana kavuşmakla mütelezziz oluncaya kadar, ağlayıp duracağım, ağlayıp duracağım yâ Rabbi!” Yâni, aşık maşukun cevri ü cefâsından, aşkın kendisine verdiği ızdıraptan da zevk alıyor.

Fuzûlî de ne demiş:

İşk derdiyle hòşem, el çek ilâcımdan tabib!
Kılma derman kim, helâkim zehri
dermânımdadır.

(İşk derdiyle hòşem) “Aşkın derdiyle ben memnunum, başım hoş, şikâyetçi değilim. (El çek ilâcımdan tabib!)”

Bırak beni tedavi etmeyi ey doktor, ey tabib!
Bana ilaç etmekten, beni tedavi etmekten çek elini ey doktor! Ben bu hastalıktan, bu aşktan memnunum...” Evet hararet basıyor, ateşler içinde yanıyorum, sayıklıyorum, ah ediyorum, vah ediyorum ama, beni tedavi etme, ben bundan memnunum.

(Kılma derman kim, helâkim zehri dermânımdadır.) “Beni tedavi etme, tedavi oldum mu mahvolurum ben... Bu aşk gidince, aşkullah, muhabbetullah olmayan bir insan olmayı istemem! Öyle olursam, mahvolurum. İstemem doktor, bırak beni tedavi etme, çekil başımdan!” dediği gibi Fuzûlî'nin. Aşk derdiyle hoşem diyor, yâni Fuzûlî de öyle demiş.

Birçokları var aşkın böyle yakmasına, kendisine ah vah ettirmesine râzı olan... Fuzûlî gibi, Yunus'un da bütün şiirleri öyle: “Yandır beni, yandır beni...” diyor, “Yakma beni!” demiyor.

*Yandır beni, yandır beni,
Aşk meyine kandır beni,
Sarhoş olup döndür beni,
Hayranın olayım senin!*

Bu belki başka bir şairin ama, öyle demişler işte. Yanmayı istemişler. Hem şikâyetçi oluyorlar ama memnunlar, tedavi olmak istemiyorlar. Yâni, şikâyet de değil, tatlı bir şey... Tatmayan bilmezmiş, ah ah bu duyguları duymayana nasıl anlatacaksın?..

Bu da ne diyor: “Seninle kavuşmaktan zevk alıncaya kadar ağlamağa devam edeceğim, ağlayacağım. Seninle benim aramda, senden bana gelen hallerin aşkına, hürmetine ki; beni imtihan ediyorsun, beni mahvediyorsun, telef ediyorsun, ağlayacağım sana kavuşuncaya kadar.” diyor.

Bu zât-ı muhterem Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî, tasavvuf ilminin büyüklerinden diye söylemiştik:

كَانَ مِنْ أَجَلِّ مَشَايخِ الْقَوْمِ وَعُلَمَائِهِمْ

(Kâne min ecelli meşâyihî'l-kavm ve ulemâihim)

“Bu tasavvuf erbâbının en büyüklerinden idi ve en alimlerinden idi.” Ma’rifetullah hususunda ileride olan bir insan.

Tabii ma’rifetullahı eren, muhabbetullahı düşer. Ma’rifetullah ne demek?.. Allah’ı bilmek, tanımak demek... E bir güzeli tanırsa insan, ne olur?.. Sever, aşık olur, aklı başından gider, ne söyleyeceğini, ne yapacağını şaşırır. “Aşıka Bağdat sorulmaz!” derler.

Mecnun olur, şeydâ olur. Mecnun ne demek?.. Aklını oynatmış demek. Şeydâ ne demek?.. O da aynı şey. Farsça, o da deli demek. Deli divâne olur. Divâne ne demek? O da deli demek. Aklı başından gidiyor yâni ne yaptığını bilmez. Geceleyin sabaha kadar balkonun altında durur. Uyku durak bilmez.

Tabii gelelim şeriata, Peygamber Efendimiz’in hadis-i şeriflerine... Peygamber Efendimiz’in bizim bilmemiz gereken bir sözü var, hadis-i şerîfi var:

“Allah indinde, Allah katında, Allah yanında senin mertebenin, durumunun ne olduğunu merak ediyor musun?.. Ediyorum. Acaba Allah beni seviyor mu? Sevgili kulu muyum, değil miyim?.. Allah katında senin durumunun ne olduğunu merak ediyorsan, senin gönlünde Allah’a karşı duygular nasıl, ona bakacaksın.”

Nasıl?.. Bir bakayım şöyle: Yanıp yakılıyorum...

Allah'ı seviyorsan, o zaman Allah da seni seviyor.

Tüh, bomboş, davul gibi. Tın tın, top gibi, balon gibi, bir şey yok... Tamam, Allah'tan sana bir şey yok. Çünkü, sende bir şey yok. Sende bir heves yok, arzu yok, kabiliyet yok, gayret yok, his yok... O zaman oradan bir şey olmaz.

Ne yapmamız lâzım?.. Kendimizi düzenlememiz lâzım, ma'rifetullahı elde etmeğe çalışmamız lâzım ki, muhabbetullahı anlayalım, o baldan tatmak mümkün olsun, o tatlıyı tatmak mümkün olsun...

Aziz Mahmud-u Hüdâî Efendimiz ne diyor:

*Hüdâî'yi gûş eyle,
Aşka gelip cûş eyle,
Bu şekerden nûş eyle,
Tevhide gel tevhide!..*

Hüdâî'yi gûş eyle... Gûş eylemek, kulak vermek, dinlemek demek. Gûş, kulak demek. Aşka gelip cûş eyle... [Aşka gelip coş!..] Bu şekerden, şerbetten iç sen de biraz...

Bu şekerden, bu şerbetten, çeşitli rivayetler var... Bu kevserden, tabii kevser şarabı demek istiyor, üç rivâyet de var. Bu şekerden nûş eyle... Nûş etmek, içmek demek. Tevhide gel tevhide...

“—Dur hocam, şimdi biraz anlar gibi oldum. Bu adamlar demek ki Hacıbaba baklavası, veya Antep baklavası tatlısıyla meşgul değillermiş. Neymiş bunların tatlısı şimdi anlar gibi oldum. Bu kevserden, bu şekerden nûş eyle, tevhide gel tevhide!..”

Neymiş?.. *Lâ ilâhe illa'llâh... Lâ ilâhe illa'llâh...*

Lâ ilâhe illa'llâh derken, aklı başından gidiyor. Bu tevhidin zevkinden, şevkinden tarif edilemeyecek hazlara ulaşıyor. Yâni, “Sen de bu şerbetten iç de, anla! Aşka gelip cûş eyle!..” diyor.

Aziz Mahmud-u Hüdâî Hazretleri'nin nasihatı ne? Zikre çalış diyor dervişlere! Size bize ne diyor:

“—Çalış biraz zikre de, senin içinde zikrin tesiri hasıl olsun; aşkullah, muhabbetullah hasıl olsun!” diyor.

b. Habîb ve Halîl Ne Demek?

Öteki paragrafa geliyoruz.

قَالَ وَسُئِلَ النُّورِيُّ عَنِ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ فَقَالَ
لَيْسَ مَنْ طُولِبَ بِالتَّسْلِيمِ كَمَنْ بَادَرَ بِالتَّسْلِيمِ

TS. 166/6 (Kâle, ve süile'n-nûriyyü ani'l-habîbi ve'l-halîl, fekâle: Leyse men tûlibe bi't-teslîm, kemen bâdere bi't-teslîm) Yazar dedi ki, aynı rivâyet zinciriyle gelen habere göre: (Ve süile'n-nûriyyü ani'l-habîbi ve'l-halîl) Ebû Hüseyin-i Nûrî Hazretleri'ne birisi sormuş. Ebû Hüseyin-i Nûrî'ye soruldu. Hangi konu sorulmuş?.. (Ani'l-habîbi ve'l-halîl) “Habîb ne demek, halîl ne demek?..” diye soruldu.

Ben önce anlatayım. *Habîb*: *Hub*, mahabbet masdarından *faîl bi-ma'nâ mef'ûl*'dür. Yâni *ism-i mef'ûl mânâsına gelen, fâil vezninde sıfat-ı müşebbehedir. Bunlar ilmî tabirler.*

Arapça bilenler, sarf nahiv okuyanlara bilgi burası.

Siz de okuyun ne yapalım!.. Siz de Arapça öğrenin, siz de anlayın!.. Neden öğrenmediniz ananızın dinini? Bizim anamız Aişe Anamız değil mi, Fatıma Anamız değil mi?.. Niye onların dilini öğrenmediniz?.. Hoca şimdi Arapça bilgi veriyor, ben burayı anlamadım diyorsunuz. Siz de Arapça öğreneceksiniz, siz de anlayacaksınız.

Habîb, bi-ma'nâ mahbûb; yâni sevilen demek. Habîb sevilen demek. Habibullah, Peygamber Efendimiz'in sıfatı, ne demek?.. Allah'ın mahubunu, Allah'ın sevgilisi, Allah'ın sevdiği demek.

Faîl vezni bazen ism-i fâil mânâsına gelir, bazen ism-i mef'ûl mânâsına gelir. Burada ism-i mef'ûl mânâsına. Habîb. Sevgili demek, sevilen kişi demek. Kişi olabilir, eşya olabilir, yiyecek olur. Kimisi kaymaklı kadayıfı sever. Kimisi meraklıdır, tabancayı sever, tabanca koleksiyonu yapar. Kimisi kitap sever, kimisi antika eşya sever. Onun habibi o... İlle insan olma şartı yok yâni.

Herkes gönlünü bir şeye bağlıyor ama, mahbûb-u hakîkî hangisidir?.. Allah'tır. Hakiki mahbub Allah'tır aslında. İnsanın Allah'ı sevmesi lâzım ama, insan aldanıyor, oyalanıyor, dünyadaki fani bir şeyi seviyor, onunla vaktini geçiriyor, ona aşık oluyor, ona muhabbet besliyor.

“—Habîb ne demek, halîl ne demek?” diye sormuşlar.

Halîl de arkadaş demek. Arkadaş demek ama arkadaşlığın dereceleri var. Halîl, sırdaş arkadaş demek. Sırrını açabildiğin derecede samimi arkadaş demek.

Hilallemek, araları meshetmek demek. Abdest alırken insan parmaklarının arasını hilalleyecek. Şöyle yapacak ki buraları susuz kalmasın. Dişleri hilallemek... Eline kürdanı alıp dişlerin aralarını, aralıklarını temizlemek.

Halîl de, araları sıkı fıkı olan arkadaşlara derler. O onun halîli... Meselâ İbrâhim AS'ın sıfatı neydi?.. Halilullah, Allah'ın samimi dostu, sırdaşı... Peygamber Efendimiz'in sıfatı ne?.. Peygamber Efendimiz hem Habibullah, hem Neciyyullah, hem Safiyyullah... Hepsi Peygamber Efendimiz'de toplanmış. Ama bariz, en çok bilinen, en çok söylenen sıfatı ne?.. Habîbullah... Allah'ın habibi demek.

“Habîb ne demek, halîl ne demek?” diye sormuşlar Ebü'l- Hüseyin-i Nûrî Hazretleri'ne. Bir cevap vermiş:

(Leyse men tûlibe bi't-teslîm kemen bâdere bi't-teslîm) Arapça bilen de anlamaz bu cümleyi. Anlamak için Allah'ın yardım etmesi lâzım! Yardım etmezse anlamaz. Tûlibe talep olunan demek, istenen demek. Yâni, “Teslîm olması, inkiyâd etmesi arzu edilen kimse, teslim olmaya koşa koşa giden gibi olmaz.” demiş. “İnkiyâd et, bağlan, teslim ol diye kendisine teslimiyet isteyen kimse, teslim olmaya can verircesine koşarak giden gibi olmaz. Koşarak giden daha üstün.” demiş oluyor.

Tabii birincisi sevgiliyse, habibse; ötekisi halîl oluyor. Yâni, halîl daha üstün oluyor. Çünkü habîb, sevgili bazen istenir de gelmez. Ama gelen, koşarak gelen, candan atılarak gelen daha önde olur demek oluyor.

c. Her Şeye İbretle Bakmak

سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ الرَّازِيَّ يَقُولُ
سَمِعْتُ الْقَنَادَ يَقُولُ سَمِعْتُ أَبَا الْحُسَيْنِ النُّورِيَّ
يَقُولُ رَأَيْتُ غُلَامًا جَمِيلًا بِبَغْدَادَ فَنظَرْتُ إِلَيْهِ ثُمَّ
أَرَدْتُ أَنْ أَرُدَّ النَّظَرَ فَقُلْتُ لَهُ تَلْبِسُونَ النَّعَالَ
الصَّرَّارَةَ وَتَمْشُونَ فِي الطَّرِيقَاتِ قَالَ أَحْسَنْتَ
أَتَجَمَّشُ بِالْعِلْمِ ثُمَّ أَنْشَأَ يَقُولُ

TS. 166/7 (Semi'tüebâ bekrin, muhammede'bne abdi'llâhi'r- râziyye, yekül) Râzî, Rey şehrinden demek. Rey şehri neredeydi?.. Şimdiki Tahran'ın kenarındaydı. Rey şehrinin ism-i nisbesi râzî gelir.

Ankara'da –Allah rahmet eylesin– birisi vardı, derviş, bir başka tekkeye bağlı. Râdî filan diyor, dadı çıkartacağım diye ağzını yamultarak... Râdî filan değildir bu, Râzîdir, keskin ze ile, Rey şehrinden demek. O râdî, radiye fiilinden geliyor, o değil. Râzî, Rey şehrinden. Rey şehirli demek için niye bu Râzî olmuş?.. Arapçanın kaidesi bu. Ona kimse karışamaz. Rey şehrinden

demek. Rey şehri neredeydi?.. Tahran'ın kenarındaydı. Şimdi Tahran onunla birleşmiştir, İran'ın başşehri.

Bu Rey şehrinden olan, Abdullah oğlu Muhammed Ebû Bekir'den işitmiş bizim Sülemî Hazretleri. O ne demiş: (*Semi'tü'l- kannâde, yekül*) *O da Kannâd isimli şahıstan işitmiş. Kannâd ne demiş? (Semi'tü ebe'l-hüseyinî'n-nûriyye, yekül) Ben Ebü'l-Hüseyin- i Nûrî'nin şöyle dediğini işittim demiş.*

Buna ne diyoruz?.. Rivâyet zinciri diyoruz. Bu, alim insanların usûlüdür. Bir sözü nereden duyduğunu, kaynağını böyle gösterirler. Siz de bu adeti edinin diye her zaman nasihat ediyoruz:

“—Ey üniversitede okuyan, İlâhiyâta devam eden, Arapça okuyan, hafızlık yapan, ulûm-i dîniyyeye koşan kardeşlerim! Öğrendiğiniz bilgiler sağlam bilgi olsun... Ey beni kasetten dinleyenler, televizyondan dinleyenler! Öğrendiğiniz bilgi sağlam olsun, kaynağını da bilin!.. Şuradan şu söylemiş, buradan bu söylemiş, bana buradan geldi... Kaynağı belli olsun. Desteksiz, mesnedsiz, asılsız söz alime yakışmaz. Her şeyin aslı nedir belli olmalı!..”

Ebü'l-Hüseyin-i Nûrî diyor ki... Allah rahmet eylesin... Allah şefaatine erdirsin... Himmetlerine mazhar eylesin bizi... Bunlar çok büyük zâtlar da bunları iyice anlatmak istiyorum ben size, iyice anlatmak için bu malzemeler yeterli değil. Çok daha başka şeyler lâzım.

(Raeytü gulâmen cemîlen bi-bağdâd) “Bağdat’ta güzel bir genç gördüm, delikanlı gördüm. Yakışıklı, yüzü güzel bir delikanlı gördüm.” diyor Ebü’l-Hüseyin-i Nûrî. (Fenazartü ileyhi) “Baktım ona...” Hoşuna gitmiş, bakmış. “Aman ne kadar yakışıklı bir delikanlı!” diye. (Sümme eradtü en üreddide’n-nazar) “Bir baktım hoşuma gitti, sonra tekrar bakmak istedim, (fekultü lehû) ona dedim ki...” Konuşma bahanesiyle tekrar bakmak için, söz atmış:

(Telbesûne’n-niâle’s-sarrâra, ve temşûne fi’t-turukât) “Burnu kalkık, yürüdükçe cık cık, cık cık diye ses çıkartan dikkat çekici ayakkabıları giyiyorsun, sonra da sokaklarda mı dolaşıyorsun?” Tenkid ediyor yâni.

O ayakkabılar eskiden de vardı. Bazı ayakkabılar vardır, benim de öyle ayakkabılarım oldu. Böyle olsun diye almadım ama, giyiyorsun, yürürken cırt cırt, cırt cırt ses çıkartırdı. Köselesi sürtünürdü, sesli ayakkabı... Köselesinden böyle ses gelirdi, yürüyen belli olurdu yâni. Sarrâra böyle demekmiş yâni. Konuşurken gıcirtısı, sesi duyulan burnu kalkık bir çeşit ayakkabıymış. Tabii dikkat çekiyor. İnsanın yürürken pabucu tak tak ederse, cırt cırt ederse dikkati çeker.

Nemenganlı bir dostumuz vardı, vefat ettiyse Allah rahmet eylesin... Münih’de tanışmıştık.

“—Türkistan’da kadınlar öyle dindardı ki, ayak sesi duyulmasın diye ayaklarına keçe sararlardı.” diyordu.

Keçe sarınca ne olur?.. Hiç ses çıkmaz. Gider ama hiç ses duyulmaz. Neden?.. Tak taka, tak

taka, tak taka, dikkat çeksin de herkes baksın mı? Hayır.

Şimdiki kadınlar ne yapıyor?.. Yüksek topuklu ayakkabı giyiyor, tıkkıdı tıkkıdı, tıkkıdı tıkkıdı, öyle yürüyor. O bir zihniyet, bu bir zihniyet... Bu zamanın zihniyeti:

“—Bak bana, al beni!” O zamanın zihniyeti:

“—Aman Allah beni sevsin de, hiç kimsenin gözüne görünmeyeyim.”

Onlarıntaki takvâ, bunlarıntaki fitne, bunlarıntaki günah. Takkada, tukkada dikkat çekici kıyafet, dikkat çekici koku, dikkat çekici sesler... Allah şerlerinden korusun cümleyi...

Çocuk güzel ya, bir de dikkat çekici pabuç giyiyor. Ona demiş ki:

“—Böyle ayakkabılar giyiyorsun da, sokaklarda yürüyorsun... Yapma böyle!” demiş oluyor. Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî onu tenkid etmiş oluyor, ona nasihat etmiş oluyor.

(Kàle) Çocuk, delikanlı ne demiş:

(Ahsente) “İyi yaptın, aferin!” demek. Ahsente, güzel yaptın demek. “İyi oldu, aferin, maşallah, pekiyi...” (E tücemmişü bi'l-ilm) Cemmeşe, tecmîş; çimdirerek, gıdıklayarak tahrik etmek demek, oynaşmak demek. “İlmi kullanarak tahrik mi yapıyorsun, çimdikleme mi yapıyorsun?”

Taş attı ya Ebü'l-Hüseyn-i Nûrî ona. Yâni, “Bilgini satarak sataşma mı yapıyorsun bana, tahrikte mi bulunuyorsun?” dedi diyor. “İyi

yaptın; yâni, ilmini kullanarak sataşma mı yapıyorsun çimdikleme mi yapıyorsun?”

(Sümme enşee yekûl) Sonra şu şiiri söylemiş:

تَأْمَلْ بَعَيْنِ الْحَقِّ إِنْ كُنْتَ نَاطِرًا
إِلَى صِفَةٍ فِيهَا بَدَائِعُ فَاطِرِ

Teemmel bi-ayni'l-hakki in künte nâzırâ

İlâ sıfatin fîhâ bedâiu fâtırı

وَلَا تُعْطِ حَظَّ النَّفْسِ مِنْهَا لِمَا بِهَا
وَكُنْ نَاطِرًا بِالْحَقِّ قُدْرَةَ قَادِرِ

Ve lâ tu'ti hazza'n-nefsi minhâ limâ bihâ

Ve kün nâzıran bi'l-hakki kudrete kâdiri

Ne güzel şiir söylemiş değil mi, anladınız mı?..

Ne demiş: (Teemmel) “Derin derin düşün (bi-ayni'l-hakki) hak gözüyle bakarak teemmül et, düşün; (in künte nâzırâ) eğer bakıyorsan, baktığın şeye hak gözüyle bak ve gördüğün şeyin fikrine bak, teemmül et, içinden düşün gördüğün şey üzerinde... (İlâ sıfatin fîhâ bedâiu fâtırı) Fâtiri's-semâvâti ve'l-ard olan, yaratıcı Mevlâ'nın güzel eserlerinden bir tecellî olan, bir sıfat olan bir şeye baktığın zaman, eğer bakacaksan, hakikat gözüyle bak da düşün!” Kimi düşünecek? Tabii yaratanı düşünecek.

(Ve lâ tu'ti hazza'n-nefsi minhâ limâ bihâ)

“Onda güzel bir şeyler görürken, sen kendi

nefsine hoşlanmasını verme! Yâni nefsinde meyletme, nefsinin sözünü diriltme, nefsinin keyfini yapmağa çalışma! (Ve kün nâzıran bi'l-hakki kudrete kâdiri) Kâdir Mevlâ'nın kudretine hakikat, gerçek bir şekilde bakacak insan ol!" Yâni, "Gördüğün manzara güzel mi? Güzel. Çocuk güzel mi, delikanlı güzel mi, baktığın şey güzel mi?.. Şehvânî bir şeyle bakma, nefsinin arzusuyla bakma ona; Kâdir Mevlâ'nın kudretinin eseri olarak bak, bunu böyle gör!" diyor.

Yâni o da ona nasihat etmiş oluyor. "Sen bana ilim satıyorsun, ilimle beni çimdikliyorsun, iğneliyorsun; sen baktığın şeye Allah'ın kudretidir diye bak, Allah'ın sanatının eseridir diye bak; zahirde kalıp nefsinde haz verme!" diyor.

O da demek ki ârif bir kimseymiş ki, onun duygularını anladı, ona cevap veriyor. Bazen insanlar dış görünüşü itibarıyla senin umduğun gibi olmaz da, aslında senden de derin, senden de ileri olabilir. Bazen Hızır olur. Bir şeye benzetemezsin, aba giymiş, çul giymiş, fakir görünüşlü, fakir, senin gözünün tutmadığı bir şekilde Hızır olur. Onun için bizim büyüklerimiz ne demişler:

"—Her gördüğünü Hızır bil, her geceni Kadir bil! Bu gece belki Kadir Gecesi'dir diye, her gece ibadet eyle!.. Gördüğün kimse de belki Hızır AS'dır diye hürmet eyle... Yâni hor görme garibanı... Gariban gördün diye, eski püskü diye hor görme!..

Ekseriyetle alimlerde kibir olur, kendini beğenme olur, hor görür ekseriyetle. Ama hepimizde bu vardır. Gözümüz tutmazsa, kendimizden aşağı gördüğümüz kimseye bakışımız, sözümüz biraz başka türlü olur. Şimdi ben sakallıyım ya böyle, çok başıma geldi, anlatayım size. Böyle anlattığımız zaman vaaz ağır geliyor da, uyuyorlarsa uyuyanlar da uyanıyor, iyi oluyor yâni.

Geçmiş günler, belki tam anlatamam ama, aşağı yukarı şöyle: Meselâ bir yerde oturmuşuz, otobüste veya bir istasyonda... Ben bir yere gideceğim, bir yere oturmuşum. yanımda da birisi var, giyimi, kıyafeti kelli felli diyorlar ya, öyle bir şey. Şöyle bakıyor,

“—Hafız! Nasılsın?”

“—İyiyim, teşekkür ederim.”

“—Hangi camide vazifelisin bakalım?”

Sesinin tonunda, üslûbunda, hitap şekliyle saymıyor beni, küçümsüyor. Yâni iltifat değil sözleri, amirin memura hitabı gibi, öğretmenin talebeye hitabı gibi, yüksek bir insanın aşağıdaki insana, alimin ümmiye hitabı filan gibi.

“—Efendim ben camide vazife görmüyorum.”

“—Nerede vazife görüyorsun? Kur’an kursunda mı?..”

“—Hayır efendim, üniversitedeyim.”

“—Ne?..”

Hemen toparlanıyor,

“—E ne yapıyorsun orada müstahdem misin, çaycı mısın bilmem ne...”

“—Hayır efendim işte acizâne Türk-İslâm Edebiyâtı Kürsüsünde profesörüm filan...”

“—Yâ hocam özür dilerim.”

İşte böyle oluyor. Yâni, sakalımdan dolayı yapıyor bunu. Yâni, profesörler sinekkaydı tıraş olması lâzım!.. Buradan sinek buraya kazara bir konu mu, ayağı kayacak sineğin, vızzt buraya kadar kayacak.

Duramayacak böyle traşlı olduğundan. Sakal olmayacak, bıyık olmayacak.

Bıyık olursa bir mânâya, bıyık yukarı kalkık olursa bir başka mânâ, aşağı sarkık olursa bir başka mânâ... Sakal olursa bir başka mânâ... Kılların sayısı arttıkça, rütbesi azalıyor insanın ehl- i dünyanın nazarında. Bu adam sakallı... Sil defterden. Bıyıklı... İhtiyatlı olarak sil. Sakalı da yok, bıyığı da yok... Tamam, kabak gibi, kaymak gibi, sinekkaydı; tamam, işte bu beyefendidir.

“—Bir de bak bakalım boynuna, kravatı var mı?..”

“—Aaa, kıravatı da var.”

“—Pantolonu nasıl?..”

“—Jilet gibi ütülü. Şöyle elin değse kesilir ha, yanaşma, keskindir. Keskin ütü...”

“—Ayakkabıları nasıl?..”

“—Ayna gibi hocam... Böyle biraz eğilsen saçını tararsın, üstünü başını düzenlersin, ayna gibi.”

“—Hah, işte büyük adam bu...”

Nereden büyük adam oldu şimdi bu? Ayakkabıları ayna gibi, pantolonu jilet gibi, yüzü kaymak gibi bilmem ne filan... Böyle ölçüyor millet.

Nasreddin Hoca davete gitmiş, kapıdan içeri almamışlar, kovmuşlar. Kızmış, gitmiş, samur kürkünü giyinmiş, donanmış, gitmiş aynı düğün evine;

“—Ooo, Efendi Hazretleri, buyurun filan...” demişler.

Herkes birbirine sormuş, kim bu?.. Bilmiyorlar ama kürküne, “Buyurun efendim!” demişler, en baş sofraya oturtmuşlar. Yemekleri koymuşlar önüne:

“—Buyurun efendim, yeyin!” demişler.

“—Ye kürküm ye!” demiş, “Buyur, bu izzet itibar sana. Bana değil. Ben demin geldim, beni kapıdan içeri koymadılar. Şimdi kürke bu itibar, sen ye, bu çorbayı sen ye, al bu eti sen ye...”

Neden?.. Millet kılığa, kıyafete bakıyor, dış görünüşüne bakıyor. Bir de peşin, işin başından bir not vermiş: Yüksek insan olmak için sinekkaydı tıraşlı olmak lâzım, kravatlı olmak lâzım. Altın kravat iğnesi olacak burada, unuttum, altın kravat iğnesi olacak, üstünde elmas taşı olacak. On parmağında on tane yüzük olacak; erkek ama, olsun... On parmağında altın yüzük, elmas yüzük, zümrüt yüzük bilmem ne yüzük, bilme ne yüzük... Kral yüzüğü, şövalye yüzüğü... On parmağında on yüzük, burada kravat iğnesi; şurada, şu cebinde kıvrılmış bir mendil... Gri elbise giymişse kırmızı olacak ki,

uyum olsun. Kırmızıyla gri uyum sağlar filan...
Buna alışmış millet.

Bazı insanlar da bunu sevmiyor, inadına hür
geziyor.

Çok sevdiğim büyük bir zât var, Abdullah ibn-i
Mübarek... Çok seviyorum ben onu. Bir gün
arkadaşıyla yola çıkmışlar.

Kimse bunları tanımıyor, kılık kıyafet tabii, basit
bir şekilde giyinmişler. Çeşme başına gitmiş,
su içecek. Çeşme başında izdiham var, herkes
benim kovam dolacak, seninki dolacak diye
itişiyorlar, kakışıyorlar... Bu da su içecek. Başka
su içecekler de var. Bu da itilmiş, kakılmış,
çamurlanmış, ıslanmış filan... Suyu içmiş,
arkadaşının yanına gelmiş;

“—İşte hayat bu!” demiş.

Hoşuna gitmiş yâni, tabiiik hoşuna gitmiş.

Hani kimisi elini öptürmeđi sever, sıraya gir,
kuyruđa gir, makbuz kes bilmem ne filan...
Kimisi el öptürmeđi sever, kimisi kavuđu sever,
kimisi cübbeyi sever, kimisi sırmayı sever, kimisi
alkışı sever...

Ben biliyorum. Hukuk Fakültesinde filanca
meşhur hocaları... Sınıfa girer, bir alkış kopar.
Böyle de şişer. Ondan sonra bir söz söyler;

“—Yaşa hocam, şak şak şak!..”

Talebe alay ediyor seninle hocam, dalga geçiyor.
Ciddi hoca alkışlatmaz kendisini.

“—Edepsizler, oturun oturduğunuz yerde
bakalım! Burası nutuk meydanı, seçim meydanı
değil!” der.

Dersleri alkışla geçiyor. Alkış olmadığı zaman mahzun oluyor.

Bunların hepsi nedir?.. Nefsin oyunlarıdır.

Eskiler bu nefsin oyunlarına metelik vermedikleri için, ne yapmışlar? Mütevazı giyinmişler, kendilerini saklamışlar, boynu bükük durmuşlar, itilip kakılmaya râzı olmuşlar...

İbrâhim ibn-i Edhem, Belh sarayının padişahı... Bir bostanda bekçilik yapıyormuş, oradan bir Moğol asker geçerken demiş ki:

“—Şuradan biraz üzüm ver! Bana bir-iki salkım üzüm ver!” demiş.

“—Efendim ben buranın bekçisiyim, sahibi değilim. Üzümü koparıp vermeğe iznim yok. Hakkım ve salâhiyetim yok.” demiş.

Dövmüş... İbrahim ibn-i Edhem Hazretleri'ni döğmüş Moğol askeri. Patlattıkça o diyormuş ki:

“—Vur! Vur eline sağlık! Allah'a, Rabbine güzel kulluk edemeyen bu insana daha çok dayak revadır.” diyormuş, vur.

Adam ne bilsin karşısındakinin evliyaların sultanı olduğunu, bir zamanın Belh şehrinin sultanı olduğunu nereden bilsin? Böyle bilse, elbette divan durur karşısında. Aman efendim der, bilmem ne der... Onlar da saklamayı seviyor. Anlatabildim mi, bu mübareklerin halleri böyle.

Nereden açtık sözü?.. Belli olmaz... Bazen eski püskü aba içinde senin karşına gelir, eski püskü giyinmiş olarak. Sen dilenci sanırsın, önem vermezsin; Hızır AS olur. Allah'ın evliyası olur. Bazen de yakışıklı olur, sen de bu sefer

onun giyiminden, kuşamından, yakışıklılığından suizan edersin, olmaz böyle dersin; o da senin gönlündeki şeyin cevabını verir. Anlarsın ki, insanlar çeşitli şekillerde maskeleniyorlar, saklanıyorlar, belli olmuyor.

Senin sevmediğin bir sıfatla senin karşına gelir. Sen neyi sevmiyorsun, fiyakalılığı sevmiyorsun. O zaman fiyakalı olarak gelir senin yanına... Sen neyi sevmiyorsun?.. Fakiri sevmiyorsun. O zaman fakir şeklinde gelir. Seni imtihan edeceği için, anlayamayacağın bir şekilde gelir.

Onun için, her kula hürmetle bakmak lâzım! Nesine hürmet etmek lâzım?..

Peygamber Efendimiz, bir gayr-ı müslim cenazesi geçerken ayağa kalkmış. Demişler ki:

“—Yâ Rasûlallah! O müslüman değil, gayr-ı müslim.”

“—Olsun, ben onun insan olmasına ve orada melekler bulunmasına kalkıyorum.” demiş.

İnsan olarak hürmet ederiz, insan olarak değer veririz, yanlış bir hareket yapıncaya kadar iyi insan olarak değerlendiririz; yanlış bir hareket yaparsa da, tatlı tatlı düzeltmeğe çalışırız. Böyle olmamız lâzım. Yâni peşin kaşına gözüne bakıp, giyimine, kuşamına bakıp, “Bu adamı benim gözüm hiç tutmadı.” deyip aleyhine tavır almamak lâzım!

d. Tasavvuf Güzel Ahlâktır

Bir paragraf daha okuyalım, üç yıldızlı kısma geliyoruz, bitirelim:

قَالَ وَسُئِلَ النُّورِيُّ عَنِ التَّصَوُّفِ فَقَالَ لَيْسَ

التَّصَوُّفُ رُسُومًا وَلَا عُلَمَاءَ وَلَكِنَّهَا أَخْلَاقٌ

TS. 167/8 (Kàle, ve süile'n-nûriyyü ani't-tasavvuf) “Ebü'l- Hüseyin-i Nûrî Hazretleri'ne bir de sormuşlar ki: Tasavvuf nedir?..” Kendisine tasavvufun ne olduğu sorulmuş. Ne buyurmuş...

Biliyorsunuz tasavvuf hakkında çok söz söyleniyor ama, tasavvufun ne olduğunu gene de insanlar anlayamıyor. Neden?.. Laf ilmi olmadığı için. Tasavvuf laf ilmi değildir. Lafla peynir gemisi yürümez. Tasavvuf hal ilmidir. O hallere gelip de girmedikçe, o zevkleri tatmadıkça, tasavvuf tam anlaşılmaz. Ne buyurmuş tasavvuf hakkında:

(Leyse't-tasavvufu rusûmen ve lâ ulûmâ, ve lâkinnehâ ahlâkun) Bunu herkes anladı. Arapça bilenler başını sallıyor. Anlaşıldı bu. İsterseniz izah etmeden geçeyim, “Bilenler bilmeyenlere anlatsın!” diyeyim, veyahut anlatayım... Bu çok önemli bir nokta.

“Tasavvuf rüsûm ve ulûm değildir.” Rüsûm ne demek?.. Merâsim demek. “Efendim işte kapıdan girerken şöyle duracaksın, şöyle temennâ çakacaksın, eşik öpeceksin, eşik ayini yapacaksın... Diz üstünde yürüyeceksin, şeyh efendinin eteğini öpeceksin, bilmem ne yapacaksın... Kavuğun şöyle olacak...” vs. vs. Bunlar nedir?.. Merasim tarafı işin, şekil tarafı. “Tasavvuf rüsûm, merâsim, şekil değildir.”

Nedir?..

(Ve lâ ulûmen) “Laf ebeliği de, bilgi de değil.” Tasavvuf kitapları işte açık, herkes okur. Bunların Türkçeye tercümeleri bazısının var. Yâni biz şimdi burada Ebü’l-Hüseyn-i Nûrî Hazretleri’ni Arapçasından, ana kaynakların birinden okuyoruz da, Türkçe’de Ebü’l-Hüseyn-i Nûrî hakkında bilgi olan kitaplar yok mu?.. Var.

Benim kütüphanemde dört tanesini bulduk demin, baktık, Aşağıda baktık. Buradan bazı şeyleri almış, çok şeyi de alamamış. Şiirleri alamamış. Şiirleri almak kolay değil. Kolay şeyi alır götürürsün de, hafif şeyleri götürürsün, ağır şeyler kalır. Hadi bakalım gel de şiirleri çöz bakalım! Hiç onlardan almamışlar. Ama bu şiirleri almış *Tabakâtü’s-Sûfiyye*. Burada da bu sözünü almış:

“Tasavvuf laftan ibaret değildir, merasimden de ibaret değildir.” Sarıktı, cübbeydi, sarığın rengi şu olacaktı, yeşil olacaktı, kavuğun dilimi şöyle olacaktı, parmağında şöyle yüzük olacaktı, elinde asa olacaktı, asanın boyu şu kadar olacaktı, sarığın ucu arkadan sallanacaktı, cübbe şöyle olacaktı... Bunlar değil tasavvuf. Çünkü bu cübbeyi kime giydirirsen, onun üstünde durur. Mankene bile giydirirsen olur. İçi saman dolu terzi mankenlerine giydirirsen... Yâni o podyumlarda yürüyen mankenleri kasetmiyorum. Tövbe, yanlış anlaşılmasın, kadın mankeni kasetmedim; yâni heykel gibi olan cansız mankenlere bile giydirirsen olur. E şimdi oldu mu?.. Olmadı.

Yâni affedersiniz insandan başka bir başka mahlûka giydirden, maymuna vs.ye elbisedir, giyebilir. Elbiseli maymunlar olmuyor mu? Pantolon giydiriyorlar, gömlek giydiriyorlar...

Tasavvuf ulûm da değildir, merasim de değildir, laf ebeliği de değildir. Kitaplardaki bilgileri öğrenir anlar, ama bu gene tasavvuf olmaz.

“—E neymiş o zaman tasavvuf?..”

(Ve lâkinnehâ ahlâkun) “Tasavvuf ahlâktır.” Ne demek?.. Gel bakalım seninle bir seyahate gidelim, gel bakalım seninle bir komşu olalım, gel bakalım seninle bir ticaret yapalım, gel bakalım seninle bir sohbet edelim; senin huyun nasıl bakalım, bir anlayayım. Üç beş gün senin yanında durayım, o zaman mutasavvıf olup olmadığın çıkar.

Ahdine rızası yok, sözünden dönüyor, cevr ü cefâ yapıyor, zulüm yapıyor, iftira ediyor... Bunun tasavvufla ne ilgisi var?..

Sana komşu olmuş, sana ezâ cefâ ediyor, senin hududunu değiştiriyor, senin telörgünü yıkıyor, geriye itiyor, şikâyet ediyor, kalleşlik ediyor, zahmete sokuyor, masrafa sokuyor... Ah mutasavvıfmış... Hadi oradan, kimi kandırıyorsun! Kendini kandırıyorsun. Sen hiç bir şeysin.

“—Efendim işte mektepte okumuş da, bilmem ne olmuş da, şu unvanı almış da...”

Yazıklar olsun sana! Sen o unvanlardan hiç istifade edememişsin. Neden?.. Tasavvuf ahlâktır. Davranışında görünecekti. Davranışından ben

seni anlayacaktım. Komşuluk ahlâkından, sohbet âdâbından, karşılaştığın olayların karşısında takındığın güzel tavırlardan ben senin mutasavvıf olup olmadığını anlayacaktım.

Sen mutasavvıf filan değilsin. Sen yalancısın! Sen alçaksın! Sen kalleşsin! Sen serserisin! Sen kabadayısın! Neden?.. E yaptığın hareketler, ahlâk onların ahlâkı.

Bak ne diyor... Evine çağırmış, almamış; çağırmış, almamış; çağırmış, almamış; çağırmış, geri göndermiş, sonra da,

“—Efendim çok güzel ahlâklısınız. Bak bu kadar kızdıracak şey yaptım, kızmadınız.” demiş.

Ne demiş:

“—Evladım bu bir şey değil. Bu benim yaptığımı köpekler bile yapar. Çağırırsın gelir, kovarsın gider, çağırırsın gelir, kovarsın gider... İnsan daha güzel ahlâklı olacak. Köpekler kadar bile ahlâkı olmazsa, insan değil.”

Zaten bazı insanlar insanlaşmamıştır. İçi itibariyle, sîretleri itibariyle, mâneviyat yönüyle bakarsan, gözüne mâneviyat gözlüğünü takıp bakırsan: Aaa, insan değil.

Şeyh efendinin bir torunu varmış, dedesinin yanında oturmuş. Torun, küçük çocuk, mâsum. E mübarek bir sülâleden. Kapıdan içeriye bir ziyaretçi girince;

“—Aaa dede, köpek geldi içeriye.”

“—Sus evladım!”

“—Aaa dede, domuz geldi içeriye.”

“–Sus evladım!”

“–Aaa dede, tilki geldi içeriye.”

Neden?.. Çocuk görüyor. Sîretini görüyor. Gelen adam domuz huyunda... Gelen adam tilki huyunda... Gelen adam çakal, kurt huyunda... Gelen adam köpek huyunda... İnsan olamamış daha... İnsânî ahlâka kavuşmamış. Daha o köpek, daha o domuz, daha o çakal, tilki... İnsan olacak. Hayvânî ahlâkı bırakacak, insan-ı kâmil olması için insanî ahlâkı alacak, Kur’ânî ahlâkı alacak. Peygamber Efendimiz’in ahlâkıyla ahlâklanacak.

O nedir?.. O yüksek ahlâktır. O çok yüksek ahlâktır. O insanların ahlâkını hayatlarını okuduğumuz zaman görüyoruz. Onların ahlâkı çok hoş. Cömerttir, affedicidir, yumuşaktır, ahdine sadıktır, tatlı dillidir, güleç yüzlüdür, affedicidir, merhametlidir ama, bu hareketlerinde görülür, lafla değil. Hareketleri öyledir. Hareketleri itibariyle gık demez.

Geliyor, hayrını yapıyor, göstermeden kaçıyor. Borcundan dolayı hapse düşmüş tanıdığını soruyor:

“–Benim arkadaşım vardı bu şehirde, tanıdığım vardı, bende okumuştun, bu şehirde nerede o?..”

“–Efendim, hapiste.”

“–Suç mu işledi, niye hapse girdi?..”

“–Suç işlemedi de fukaracık, birisinden borç almış, borcunu ödeyememiş, hapse ondan atmışlar.”

“–E ne kadar borcu varmış?..”

“–On bin dirhem hocam. Kolay bir para değil ödenecek.”

“–Öyle mi, al sana on bin dirhem, çıkart onu.”

Oradan kaçmış gitmiş. Görünmemiş. Yâni, iyiliği kendisinin yaptığı bilinmesin diye, görmek istediği talebesini bile görmeden hapisten çıkartmış, gitmiş. Bu nedir?.. Güzel ahlâk işte. Tasavvufî ahlâk bu.

Tasavvuf neymiş?.. Ne ilimmiş, ne merasimmiş. Ne şekilmiş, ne gösterişmiş. Tasavvuf, güzel ahlâkmış. Bu çok mühim...

Buna girdik söz uzadı, dualar yatsıdan sonraya kaldı. Kaçmayın da duayı beraber yapalım!.. Allah hepinizden râzı olsun!

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

10. 08. 1996 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü